

ХРЕСЧЕН САССИ

2015
июнь / сёртме
17

45 (2558) №
Хакё ирэкля
Эрнере икё хут тухать

1991 сұлхи апрелён 21-мёшёнче тухма тытәннә

ЮНКУН

АКАТУЙ

Юрә-кёвё ытамёнче

ИРТНЁ ШАМАТКУН ЧЫЛАЙ РАЙОНТА САВАНАСЛА ЮРӘ-КЕВЁ ЯНРАРӘ. СЁР ЁСЧЕНЁСЕМ АКА-СУХА УЯВНЕ АНЛАН ПАЛЛА ТУРЁС.

Шупашкар районёнче капёр тумля сынсем Станьял сывахёнчи асла усланкәна пустаранчёс. Уява ял тарәхёсем тёлпён хатёрленнё, ырапта пурәнанаксен ёсёхёлне, йәли-йёркине сәнласа панә. Алә әстисен куравё те кәсәклә. Мён кәна суктәр унта: эрешлесе тёрленё япаласем, йывәсран касса тунә хатёрсем тата ытти те. Палаткәсем умёнче те хёрсех суту-илү пычё.

Район ёсченёсен уявра саванмаләх сәлтавё те пысәк. Кәсәл ака-суха вәхәтра иртнё, паләртнине туллин пурнәсләнә. Пёрчёллө тата пәрса йышши культурәсене 10 пин гектар сине акнә (101,8 процент). Январь-апрель уйәхёсенче аш-какай илеси 19,9 процент үснө. Выхәх йышё те хушәнсах пырать.

– Шупашкар районён малалла аталанмашкән пысәк вай-хәват пур. Районта пурәнанаксем – ёсчөн, пултаруллә, яваплә, – тенё уява хутшәннә Чәваш Республикин Пусләхён тивёсёсене вәхәтләха пурнәсләкән Михаил Игнатёв. Ял сыннин пурнәсне лайәхлатма тарәшнәшән район ертүсисене тав тунә.

Михаил Васильевич кәсәл республикәри агропромышленноç комплексне 2 млрд та 693 млн тенкё уйәрма паләртнине пёлтернө. Ку иртнө сұлхипе танлаштарсан 11 процент ытларах. «Ялхусаләх продукчёсен хакё тивёстерет. Савәнпа патшаләх пулшәвён мёнпур формипе уса курмалла, ёслемелле», – паләртнә вәл.

Районти хастар ёсчөнсене патшаләх наградисем парса чысләнә. Сав шутра «Ольдеевское» агрофирма тёл директорне Евгения Беликовәнә Раçсей агропромышленноç комплексне аталантарма түпе хывнәшән ылтән медальпе хавхалантарнә.

Шупашкар район депутатёсен пухавё Михаил Игнатёва «Чәваш Республикин

Сәнүкерчөкесе www.cap.ru сайтран илнө

Шупашкар районён хисеплө гражданинө ята пама йышәннә.

Сәк кун Етёрне тарәхёнче те сёр ёсчөнёсем ака-суха уявне ирттернө. Усланкәра сынсене «хәнәсен картишёсем» кётсе илнө. Ял тарәхёсен ертүсисем, пултаруләх ушкәнёсем экспозиципе паллаштарнә, чәвашсен тутлә апат-сёмёсёпе сәйләнә. Кёсех шав-шава хулласа районән пёрлештернө хорё «Победа» юрра мәнәслән янәратнә.

Уява ЧР вёренү тата сәмрәксен политикин министрё Владимир Иванов, Патшаләх Канашён председателён сёмё Николай Малов, Валерий Павлов депутат тата ыттисем те Етёрнесемпе Акатуйра савәннә. Хаваслә юрә-кёвё чылайччен кёрленё усланкәра.

Иртнө эрнере Куславкка, Комсомольски, Патәрел, Елчөк тата ытти районта Акатуйсем иртнө.

Лариса АЛЕКСЕЕВА.

КЁСКЕН

Европәри чи вайлә ушкәнсем тупашасё

Шупашкарти "Олимпийский" стадион сәк шәматкунпа ырсарникун сәмәл атлетика енөпе Европәри командәсен VI чемпионатне йышәнать. Сәкә Чәваш Еншён историре юлакан паллә пуләм. Мёншён тесен унта Европәри чи вайлә 12 пёрлештернө команда хутшәнать. Беларус, Германи, Великобритани, Испани, Итали, Норвеги, Польша, Украина, Франци, Финлянди, Швеци тата Раçсей спортсменёсем Шупашкара килме тытәннә та ёнтө. Вёсене хулари хәтлә хәна сурчёсене ырнастарасёсё. Тёпреп сөнелнө "Олимпийский" стадионра та тренировкәсем ирттерме вёсене валли, савән пекех спорт әмәртәвне массәллә информация хатёрёсенче сүтатакан журналистсем валли те, мёнпур услови пур.

Раçсей команди 46 атлетран тарать. Вёсен йышёнче Чәваш Ен тата Мукав чысне хүтөлөкен, шәчәпа сикессипе әмәртәкан Анжелика Сидорова та пур.

Сёршывән паллә спортсменёсем, тёлслөхрен, сәмәл атлетикапа Раçсей команди тёл тренерё, Олимп сөнтерүси Юрий Борзаковский, шәчәпа сикессипе икё хутчен Олимп чемпионё пулнә Елена Исинбаева тата ыттисем те, хамәрән спортсменсене сёкленүллө кәмәлпа хавхалантарасса шанаçсё, кётесёсё.

Уяв хысчән уяв

Районсенче Акатуйсем кёрлерёс. Умра вара каллех уяв – Республика кунө. Кәсәл вәл Шупашкарта тата Канаш районёнче иртө.

Канашсем хәнәсене кётнө май урамсене, кил-сүртсене тирпей-илем кёртесёсё, спорт, культура мероприятиёсене хатёрленесёсё. Республика кунөнче Сёнө Юнтапа ялөнче вара фельдшерпа акушер пункчө хута кайө. Унсәр пусне ентешсем «Уй-хир кунө – 2015» ялхусаләх техникин куравне те асәннә тарәха пустаранөс.

Паллах, уявра тёрлө конкурса хутшәнса сөнтерме те май пулө. Акә Канашсем күмесен тата сүраңнә хёрсен парачёсене йёркелөс. Унта кашни ял тарәхө хутшәнма пултарө. Чарпуссем те әмәртусене тёлпөн хатёрленесёсё. Волейбол команди малти вярәна тухассишөн талпәнать. Шкул коллективё Константин Ивановән «Нарспи» поэми тарәх спектакль кәтартө. Уявра савән пекех чәваш апат-сёмёс куравё те пулө.

Республика кунөнчи тёл мероприятисем, паллах, Шупашкарта иртөс. Яланхи пекех кунта экономика форумне, Пётём Раçсейри «Раçсей сәлкусёсем» фестивалне, «Рус әстисем» декораципе хушма искусство конкурсне, Пётём чәваш Акатуйне, Пётём төнчери фейерверксен фестивалне тата чылай мероприятие йёркелөс. «Ача-пәча Акатуйё» вара шәпәрлансене хай ытамне пустарө. Вәл кәсәлхипе иккёмөш хут иртет.

«Раçсей сәлкусёсем» фестивале сёршыври 50 регионран пултаруләх ушкәнёсем хутшәнма паләртнә, савән пекех Беларуспа Словакирен те. «Рус әстисем» конкурса та сёршывән тёрлө кётесөнчен килөс. Пётём чәваш Акатуйне йәхтәшәмәрсем 13 регионран хутшәнөс, сав шутрах Севастопольте пурәнанак чәвашсем те. Вёсем Шупашкара фольклор ушкәнөпе килсе ситөс.

Сырантару вёслениччен

8 кун юлчө

«Хыпар» Издательство сурчён кәларәмёсене 2015 сұлән II сурринче илсе тәмашкән сыранма васкәр

<p>ХЫПАР</p> <p>Акса-лариса пёртерчө Акатуйра савәнәр!</p>	<p>ХЫПАР</p> <p>Эрнекун</p>	<p>ХЫПАР</p>
<p>ПОЧТА УЙРАМЁСЕНЧЕ</p>		
<p>798,06 тенкө</p>	<p>345,54 тенкө</p>	
<p>«ЧӘВАШ ПИЧЕТ» ТАТА «СОВЕТСКАЯ ЧУВАШИЯ» КИОСКЁСЕНЧЕ</p>		
<p>288 тенкө</p>	<p>150 тенкө</p>	
<p>РЕДАКЦИРЕ (альтерн. майпа)</p>		
<p>144 тенкө</p>	<p>90 тенкө</p>	
<p>Сыранар «Хыпар», савәнса вулар!</p>		

Республика уй-хирёнче

Кәсәл Чәваш Енри хусаләхсен утә – 72 пин, сенаж – 167,8 пин, силос 197 пин тонна хатёрлемелле. Условлә ыльәх пусне 25,5 апат единициччен кая мар кирлө. Республикәра акнә лаптәксен 40-45 процентчө ыльәх апачён культури. Лаптәксен пысәк пайне (80 процент таранах) нумай сұл үсөкөн курәксем йышәнаçсё.

Хусаләхсенче ыльәх апачё хатёрлеме тытәннә ёнтө. Июнөн 15-мөшө тёлне нумай сұл үсөкөн курәксем 26,4 пин гектар сичне сұлнә. Елчөк, Етёрне, Комсомольски, Вәрнар, Йёпреç районёсенче ку енөпе лайәхрах ёсленине паләртмалла. Сәк тапхәрта утә – 9,5 пин (13,2 процент), сенаж – 24,4 пин (14,5), силос 850 (0,4) тонна янтәланә. Условлә ыльәх пусне 1,9 апат единици тивет.

«Хресчен сасси» – ялйыш хаçачё! Килсеренех янратәр ячө!

Сур сұлләх хак – 297 тенкө те 78 пус, сырантару индексө – 54838.

Урнă чиртен сыхланма

Кăçал республикара урнă чир сарăлли сехрене самай хăпартнăччĕ. Ара, чирлĕ тилĕсем уйрăм хушăлăхсене те хăрамасăрах кĕме тытнăччĕ. Йытă-кушака тапăннă тĕслĕх сахал-им? Чир сарăлнин сăлтавне тискер чĕрчунсем валли вакцина ситменнипе сыхăнтарчĕ. Кăçал ăна туянма укçа уйăрман-мĕн. Республикара урнă чир ертнĕ 56 тĕслĕхе шута илнĕ. Çав шутра 44 тилĕ, 7 йытă, 4 кушак, 1 пăсара. Пурĕ 14 района хăрушă чир алхаснă. Çапах чирлекенсен 78 процентĕ тискер чĕрчунсем. Профилактика ирттерме вĕсем сўрекен вырăна, йăвисем умне астармăш-брикет вакцина хурса парасчĕ. Çывăх вăхăтра лару-тăру улшăнмалла. Чăваш Ен резерв фондĕнчен вакцина туянма 1121 пин тенкĕ уйăрнă. Июнĕн 10-мĕшĕ тĕлне 25 пин доза вакцина ситнĕ.

Техника паркĕ пуянланнă

Çĕр ёсĕнче хальхи вăхăтра хăватлă техника сар йывăр. Машина-трактор кашни паркрах пур-ха, анчах чылай çĕрте вăл кивелме ёлкĕрнĕ ёнтĕ. Май ситнĕ таран çĕнетсе пыма тăрăшасчĕ-ха, çапах виçесĕр хăпарса кайнă хаксене хăваласа ситме йывăр. Пĕр трактор туянни те хушăлăх кассине пушатса хăварать. Анчах ёлĕкхи мелпе те ёслеймĕн.

Йывăр лару-тăрава пăхмасăр Шупашкар районĕнчи ялхушăлăх организацийĕсем машина-трактор паркне çĕнетсех пырасчĕ. Çулталăк пусланăранпа 12 техника 52 млн тенкĕлĕх туяннă. «Ольдеевское» агрофирма кăна 20 млн тенкĕпе выльăх апаçĕ хатĕрлене «Ягуар» комбайн илнĕ. Кунашкалли «Чурачикское» хушăлăхра та пур. Агрофирма савăн пекех минерал удобренийĕ сапмалли агрегат хушăннă.

«Чурачикское» пĕрлешўре вара парк икĕ сеялкапа, сўрепе пуянланнă. Вĕсен хакĕ те пĕчĕк мар, 10 млн тенкĕ. «Юрма» агрохолдинг акмалли комплексшăн 7,5 млн тенкĕ кăларса хунă. Трактор – 10 млн, сўре 400 пин тенке кайса ларнă. «Атлашевский», Ленин ячĕллĕ хушăлăхсен уй-хирĕнче те çĕнĕ трактор кĕрлет. «Приволжский» пĕрлешў култиватор, минерал удобренийĕ сапмалли хатĕр илме пĕр миллион тенкĕ ытла такакланнă.

Ўсен-тăран отрасльне – 104,5 млн тенкĕ

Чăваш Енре ўсен-тăран отрасльне кредитлас калăпаша пысăклатма федераци бюджетĕнчен 104,5 млн тенкĕ уйăрнă. Кун пирки РФ Правительствин Председателĕ Дмитрий Медведев йышăну сине алă пуснă.

«Раçсей ўсен-тăран продукцийĕ туса илессипе апат-çимĕç хăрушсăрлăхне 100 процентĕпех тивĕçтерме 5-7 сул кирлĕ. Çавăнпа агропромышленнос комплексне туллин кредитласине тивĕçтермелле тата çакна çывăх вăхăтра тумалла. Регионсенчи влаçсемпе пирĕн пĕр тĕллев – аграрисене пур енлĕн пулăшса пыраси, патшалăх пулăшăвне вырăнсене вăхăтра ситересси», – тенĕ РФ Ялхушăлăх министрĕ Александр Ткачев.

Укçа кĕске вăхăтлăх кредитăн процент ставкине субсидилеме кайĕ.

Марина
Андрьянова

Фермер

Ўркенмен ăста пулнă

Тупăшлă чĕрчун

Хушма хушăлăхсене ёне выльăх, сысна, кайăк-кĕшĕк, чăх-чĕп курма хăнăхнă ёнтĕ. Кролик та çĕнĕлĕх мар темелле. Анчах вăрăм хăлхаллă, çамламас чĕрчунсене йышлă усракансем сахалрах-ха. Кашни районĕнчи Катекри Андрьяновсем вара вĕсем валли ферма тумă тытнă.

Витене хĕç тимĕртен хăпартнă май аякранах сўталса ларать. Халĕ сўрта шалтан ăшă тытмалла тăваççĕ. Тăвансем ир пуçласа каçченех канма пĕлмесĕр тенĕн ёсleşçĕ – çамрăк фермер витене хăвăртрах хута ярасшăн. Ара, кроликсем хăвăрт ёрченĕ май вĕсене хупма вырăн юлман темелле. Çĕнĕ витере вара ирĕклĕ, маччаран сўтă ўкет. Хутлă-хутлă вĕр çĕнĕ читлĕхсене те хайсемех ăсталанă-мĕн: апат валашки, сурисен «пўлĕмĕ»...

– Шалти ёсĕне вĕслесен çăл чавса шыв, канализаци кĕртесшĕн, – пĕлтĕрчĕ Николай Андрьянов.

– Ферма тумă тытăнса нах интернет урлă кроликсен читлĕхне шырама пуçларĕç. Кăмăла кайнисене туса та пăхрĕç. Анчах хут сиче кăтарти чăнлăхпа яланах тўр килмест иккен, килĕшменнипе нумайăшне пăрахăçларĕç. Шыракан тупать тенĕн, ăнăçлине суйласа илсе читлĕхсем ăсталарĕç, – каласа пачĕ кил хуşi хĕрарăмĕ Марина Петровна. – Çавăнпа вĕсене туянса укçа тăкакланман. Строительство ёсĕсем пынă чухне кашни пусĕ шутра-çке.

Хушăлăх ура сине тăраты кăна-ха. Анчах кролик ёрчетесси вĕсемшĕн хăнăхнă ёс.

– Эпĕ астăвассах килте кроликсем тытнă. Вĕсене ачаранах юратса пăхнă, – терĕ Николай. – Хăнăхнă сукмакпа утма та çамăлрах, чун савăнать.

Хальхи вăхăтра Андрьяновсен хушăлăхĕнче 400 ытла кролик. Картишĕпех читлĕхсем лартса тухнă. Ытларах хăмăрсăрă тĕслисем. Хура-шурă çамламас чĕрчун вара картишĕнчех сиксе сўрет. ăна туянни те сўталăк кăна-ха. «Французский баран», «калифорнийский», «немецкий строкач» тата ытти ăрат ёрчетеççĕ кунта. Вĕсем палăрмаллах пысăк, пĕри 12 килограмма яхăн таять.

– Кроликсем кирек хăш вăхăтра та ёрчеççĕ, хăвăрт ситенеççĕ. Сўталăкра пĕр аминчен тата унăн сурисенчен 150 кг аш илме пулат. Унсăр пуçне 60 мамăк тир, паха удобрени. Пĕр ами 8-12 кролик çавăрлама пултарать, – хушăлăхĕпе палаштарнă май каласа пачĕ Николай Владимирович.

Шăрăхра читлĕхри шыв савăтне асăрхасах тăмалла: е тăкса, е ёсĕ ярасчĕ. «Кусем тăкнă пулас, нумай пулмасть кăна туллиехчĕ», – тесе фермер савăтсене

Николай
Андрьянов

калпех тăрă шывпа тултарма пикенчĕ. Мамăк та хулăн тирлĕскерсене ăшăра кансĕртерех, савăнпа умĕнчен шыв татмасчĕ. Хуşi каланă тăрăх – вĕсене пăхма йывăрах мар, ирпе-каçпа апат хурса памалла кăна. Халĕ ешĕл курăк, комбикорм ситерĕççĕ. «Чирлемесĕрех пулмасть. Кроликсене ăшă та, сивĕ те ытлашшиех хăратмасть. Витĕр вĕрекен сич вара хăвăрт ура-ран ўкерет», – вăрттăнлăха уçса пачĕ Николай. Çамламаскерсем шартлама сивĕре картишĕнчи читлĕхрех ларнă, анчах пĕри те чирлемен. Ферма амисене куçарнă май ăшăтмалла тумăх тивет – пĕчĕк сурасене унсăр йывăр.

Çĕнĕ витере 1500 пуç вырнаçмалла. Çамрăк фермерăн тĕллевĕсем тата пысăкрах. Майĕпен вунă пин пуçа ситерме ёмĕтленет вăл. Паллах, калпех вите тумă тивĕ. Ёмĕте пурнăçа кĕртме «Семье ферми» программăна хутшăнасшăн.

Пĕлтĕр Николай Андрьянов «Фермер ёсĕне пуçăнакан» программăпа пĕр миллион тенке яхăн грант илнĕ. Укçа çĕнĕ ферма тумă, ялхушăлăх техники туянма кайнă. Халĕ пилĕк сўллăха хатĕрленĕ бизнес-планпа хушăлăхне аталантарса пыраты вăл.

– Ферма пысăкланнă май йыш та ўсĕ. «Семье ферми» программăна лекме конкурса хутшăнма та çамăлрах пулĕ, – палăртрĕ каччă. – Кролик ашĕ лайăх каять, ыйтсах тăрасчĕ. Тирне Хусана курттам кайса паратпăр. Халĕ ăна пуçтарса пыратпăр. Пĕр пине ситерсен сутма кайăпăр. Çапах вăл хаклах мар. Кроликсене ёрчетме туянакансем те самай. Йĕркеллĕ ёслесе пырсан пĕчĕк чĕрчуннах тупăш илме пулат.

Хушăлăхра нумай сўл ўсекен курăксем 20 гектар сиче акса хăварнă. Малашне унăн лаптăкне татах 5 гектар пысăклатасшăн. Кăçал кĕрхи культурăсем те 50 гектар акса хăварма палăртаççĕ. ăна валли техника сителĕкх.

Туслă çемье

Картишĕнче кроликсемпе пĕрлех кайăк кăвакалсем сўренине асăрхарăмăр. «Сунара валли тытатăп», – терĕ кĕскен фермер. Николай сунарçă та иккен. Хай вăхăтĕнче сунар йытти-сене те юриех усранă. Вĕсенчен халĕ пĕри кăна юлнă.

Строительство ёсĕсем хĕрсех пынă вăхăтра кил-сўрт Марина Петровна сине тиенĕ. Строительсене тутлă апат-çимĕçпе хăналама та вăхăт тупать вăл. Николай ывăлĕ ялтах юлса тымар яни, фермер хушăлăхĕ йĕркелесе яни савăнтарать ăна.

– Пĕчĕкхех хулана каймастăп, ялтах пурăнатăп тесе калатчĕ. Техникапа кăсăкланатчĕ, трактор сичен анма пĕлмен, – кăмăллăн каласаçĕ амăшĕ. – Хамăр та хирĕçлемерĕмĕр. Хулана тухса тарсан каялла тавăрма йывăр. Халĕ ялта çамрăксем самай. Условисем лайăхланса пырасчĕ пулсан мĕншĕн пурăнмалла мар? Чăн та, ёс енчен чăрмавлăрах. Анчах ўркенмесен ялта ёслесех тупăш илме май пур.

23 сўлти фермер çемйипех ёсĕпе тивĕçтернĕ темелле. Халĕ ун патĕнче амăшĕ кăна мар, ашшĕ, Владимир Николаевич та вай хурать. Унчен вăл Мускава сўренĕ. Николай та малтанах ашшĕпе сўреме хирĕç пулман. Анчах çамрăка сичĕ ютра тар тăкни тивĕçтермен. Тата ёмĕрĕпех тенче касса сўреймĕн. Икĕ алла пĕр ёс тенĕн ял бизнесне йĕркелесе янă. Халĕ йăмăкĕсем те вĕренўрен пушансах кроликсем патне васкаççĕ.

– Ывăлăр хушăлăхне ёсĕ вырнаçнă май шалу илетĕр-и? – ыйтмасăр чăтаймарăм Марина Петровна.

– Укçа-тенкĕ яланах пĕрле тытатпăр. Ман-сан тесе уйăрман. Пысăкрах япала туянмалла пулсан сўтсе яватпăр, – сăпайлăн хуравларĕ хĕрарăм.

Унчен картиш тулли выльăх-чĕрлĕх усранă-ха Андрьяновсем. Халĕ ёнине сутса янă. «Ялта ёнесĕр картиш пушанса юлнăнах туйăнать. Витене çĕнетсен туянамах тивĕ-и?» – терĕ кил хуşi хĕрарăмĕ.

Туслă çемье пурăнмалли сўртне пысăкланнă, икĕмĕш хутне хăпартнă. «Ёсĕ вĕслеме алă ситсе пымасть, ферма хута ярсан туса пĕтерĕпĕр», – тет Николай. Амăшĕ икĕмĕш хутне çамрăк мăшăр валли хатĕрленине вăрттăн ситерме манмарĕ: «Тахăнах авлантарасшăн-ха, тен, кĕр енне туй та кĕрлеттерĕпĕр-и?» Пулас кинĕ ку тăрăхранах иккен. Вăл та ял пурнăçĕнчен, йывăрлăхран хăрамани савăнтарать. Апла пĕр чĕлхе тупма та çамăлрах пулĕ.

Лариса НИКИТИНА.
Автор сăнўкерчĕкĕсем

Аталану сүлөпө

Апатне кура – тухаҕа

Ака-суха иртсе кайрө. Ёҕченсем сывлэш саварса яма ёлкөрчөс кәна умра каллах хөрү тапхәр – утси. Чылай хуҕаләхра нумай сүл үсекен кураксенә сүлма тытәннә ёнтө. Санталәк типө тәнипе уса курса утә, сенаж янтәләсә. Сәк кунсенчә сивөч ыйтупа – выльәх апатне хатәрлесипле – Хөрлө Чутай районенчә ЧР Ялхуҕаләх министрствин коллегиларәвө иртрө. Унта районсен хуҕаләх ертүсисем, яваплә сынсем, тивөстерекен тата кредит организациёсен представителёсем хутшәнчөс.

Семинара пуҕтарәннисем «Коминтерн» производство кооперативен ёсө-хөлөпө паллашрөс. Кунта хөрсөх утси пырать. Хуҕаләхра выльәх-чөрлөх йышлә усранә май апат хатәрлеме ятарлә техника туяннә. Альбина Новикова ертүсө каланә тәрәх – сенаж хатәрленө чухне технологиие сирөп пәхәнәсә. Ёнен сөчө чөлхи синче тенө. Паха апат выльәх продуктивләхне үстерет.

– Пөр енчен сенаж хатәрлеме сәмәл ёс лек курәнәт. Анчах ялхуҕаләх производствинче пуян опыт пухса та паха сенаж түрөх хываймарәм. Юлашки сүлсенчә сәнәнә тәрәх – үсен-тәрәна вәхәтра сүлса сенажа хывсан кәна апат пахаләхө үсет. Ёсө вәраха ямасәр пурнәслама техника хатәрри те пөлтөрөшлө, – каласа парать Альбина Борисовна.

Иртнө сүл сәк төллөвө «ПАЛЕССЕ FS80-5» комбайн туяннә. Унпа курак, силосләх культура, сав шутра кукурус та, сүлма, вөтетсе транспорт сине тиеме пулать. Чаплә техника выльәх валли паха ешөл апат хатәрлеме май парать.

Семинара хутшәннисем «Коминтерн» хуҕаләхән Тарапайри сөт-су ферминчә сенаж мөнен хывнине пәхса хакларөс. Фермапа юнашарах силос-сенаж траншейисем хатәрленө. Кашнине 650-700-шер тонна ешөл масса көрөт.

– Пөрремөш хут сүлса илнө куракә сөт-су ферми териториине хывма тәрәшатпәр. Ёненө лайәх ситермесөр пысәк сәвәм илеймөн, – төт ертүсө.

Выльәхсенә сөнө технологипе тәрәнтәрни те кәтартәва үстерме пуләшнә. Пөлтөр 2400 тонна сөт туса илсе пысәк сортпа сутнә.

Районти культура сүртөнчә семинар малалла тәсәлчө. ЧР ялхуҕаләх министрөн сүмө Александр Самаркин выльәх-чөрлөх отраслөнчи ёсө-хөле пөтөмлөтөр. Вәл каланә тәрәх – республика сүлсерен ялхуҕаләх производствин тухәсләхөпө – гектар пуҕне продукци илессипе – Раҕсейре малти вырәнә йышәнәт. Пөлтөр уса куракан 100 гектар сөр пуҕне аш – 10,6 тонна (федерацин Атәлси округөпө – 6,0, Раҕсейөпө – 7,7), сөт 41,9 тонна (федерацин Атәлси ок-

ругөпө – 20,3, Раҕсейөпө – 18,4) туса илнө.

Республикари мөнпур категорири хуҕаләхсенчә иртнө сүлхи сәк тапхәртипе танлаштарсан аш-какай туса илессе – 4,8, сөт 0,6 процент үснө. Кәтарту лайәхланни ялхуҕаләх организациёсенчә выльәх йышнө үстернипе, әрәтләхпа ёсленипе, сөнө йышнө технологије уса курма тытәннипе сыхәннә. Пысәк хуҕаләхсенчә кәсәлхи тәватә уйәхра сөт – 39,7 пин (пөлтөрхи сәк тапхәртин 104,3 проценчө), фермер хуҕаләхсенчә 6,4 пин тонна (124,9 процент) туса илнө.

Паха апатсәр выльәх-чөрлөхрен продукци илессине үстереймөн. Кәсәл хуҕаләхсен утә – 72 пин, сенаж – 167,8 пин, силос 197 пин тонна хатәрлемелле. Условлә выльәх пуҕне 25,5 апат единицинчен кая мар пулмалла.

– Хальхи төп төллөвө – выльәх-чөрлөхө хөл каҕарма паха апат сителөклө хатәрлесипе, – паләртнә ЧР ялхуҕаләх министрө Сергей Павлов.

Инвестици проекчөсене хута көртни, фермаҕене төпрен юсаса сөнөтти, тунн, выльәх йышнө үстерни, ёслекенсене тивөс-липө түлени, фермер хуҕаләхсенчә, сөмө фермине аталантарни те кәтартәва үстерме пуләшәт.

Лариса АРСЕНТЬЕВА.

СПОРТ

Сәмәл атлетсем әмәртрөс

Пирөн республикән төп хулинчә хальчөн Раҕсейре ниҳәсан та ирттермен сәмәл атлетика енөпө Европәри командәсен чемпионәчө пусланиччен виҕө кун кәна юлчө. Старта XXI ёмөрти чи мухтавлә олимпиецсемпе тәнчә чемпионөсем те тухаҕсө. Франци команди чысне ака шәчәпа сикессипе тәнчә рекордсменө Рене Лавиллени хүтөлет.

Сүллахи тапхәра көнөренпө Чәваш Енре спортән төрлө енөсемпе Раҕсей шайәнчи тәватә пысәк әмәрту пулса иртрө. Июнь пуҕламәшөнчә Шупашкарти "Олимпийский" стадионта 10 000 метра чупса сөршывра мала тухаҕсишөн 23 сүлтан кёсөнрөх каччәсемпө хөрсөм вай виҕрөс. Чәваш юниорөсенчен сәк йывәр дистанцире Шупашкар районөнчи Йәршу яләнчә суралса үснө, халө төп хулари Олимп резервөсен училищинчә вөренекен Александр Новиков уйрәмах паләрчө. 20 сүлти спорт мастерө Мускаври Михаил Стрелковпа Удмурт Республикинчи Кирилл Гришканов хыҕсән виҕсөмөш вырән йышәнса бронза медале тивөсрө, Европа чемпионатне кайма путевка сөнөсө илчө.

Июнөн 12-14-мөшөсөнчә Шупашкарта хәвәрт утакансен сөршыв чемпионатне тата Пөтөм Раҕсейри әмәртәвөсөнө ирттерчөс. Пөрремөш кунхине чи чәтәмлә та хастар спортсменсем хайсен вайөпө әсталәхне марафонра – 50 сүхрәмлә дистан-

цире – кәтартрөс. Спорта юратакансемшөн мөн чухлө савәнәс: 3 сехет те 45 минут та 42 сөккунтран финиша Муркаш районөнчи Юнкә яләнчи тәнчә спорт мастерө Александр Яргункин ситрө – пөрремөш вырән! Иккөмөш призер, Мордва Республикинчи Александр Шунихин, пирөн Сашәна 16 минут ытла выляса ячө.

Чемпионатән юлашки кунөнчә Чәваш Ен чысне Яргункинән ентөшө, Анаткас Апаш яләнчә суралса үснө Вера Соколова хүтөлөрө. Пөтөм тәнчери Универсиадән тата Европа чемпионәчөсен призерө хальхинчә Саранскри Раҕсей тава тивөслө спорт мастерне Анастасия Кирдяпки-

нәна тата сөршыври чи вайлә утакан хөра-рәмсенә хыҕа хәварса Саша пекөх Раҕсей чемпионө ятне сөнөсө илчө.

Шел пулин те, хальхи чемпионатра пирөн республикари яшөсем арсынсем япәхрах әмәртрөс. Сәмрәксен ушкәнөнчә әмәртнә Патәрьел районөнчи Төрөнел каччи Кирилл Фролов (сәнүкерчөкре вәл 216-мөш номерпө) кәна хисеп пьедесталөн чи сүлти картлашки сине хәпарма тивөсрө. 20 сүхрәмлә дистанцире Кирилл хыҕсән иккөмөшпө виҕсөмөш вырәнсенө Мордва Республикинчи каччәсем йышәнчөс.

Петр СИДОРОВ.

РЕКЛАМА

Пөчөк бизнөса – сәмәллатнә кредит

Раҕсей ялхуҕаләх банкө Чәваш Енри пөчөк бизнөса финанс-кредит енөпө пуләшсах пырать. Кәсәлхи январөн 1-мөшөнчөн пусласа июнөн 1-мөшө төлне банк филиалө пөчөк предприятисене тата микробизнөса 700 млн тенкөлөх кредит уйәрнә. Ку иртнө сүлхи сәк тапхәртипе танлаштарсан 20 процент нумайрах.

Пөчөк бизнөс портфелөнчи пысәк пайө

салуксәр кредит йышәнәт. Вәл клиентсем хушшинчә уйрәмах анлә сарәлнә. Инвестици төллөвөпө, кулленхи ыйту валли «Экспресс» кредита хуларә ёслөсө пурәнакансем, ялти уйрәм пайтаҕасөсем, фермер хуҕаләхөсем илөсөсө.

Раҕсей ялхуҕаләх банкөн Чәваш Енри филиалөн директорө Ирина Письменская каланә тәрәх – 2015 сүл пуҕламәшөнчә те банк салуксәр кредитпа тивөстерөссине чарса лартман. Конкуренциллө процент

ставкинә тата сөнө продуктсенә пула банк филиалө юлашки сүлсенчә пөчөк бизнөса кредитлас каләпәша үстернө. 100 проценчөпөх патшаләх капиталөпө ёслөкөн банка пайтаҕасөсем шанәсөсө. Паян предприяти-организацин кредит портфелөн 50 ытла проценчө пөчөк тата микробизнөспа сыхәннә проектсенә тивөт. Ку регион экономикишөн тата ёс вырәнөсем тунә сөрте пысәк пөлтөрөшлө.

РФ Төпбанкөн 3349-мөш номерлө генеральнәй лицензиялө.

Тунтикун, июнөн 22-мөшө

7.00 «НАША РЕСПУБЛИКА. ГЛАВНАЯ ТЕМА» (12+)
7.30 «КОМФОРТНЫЙ ГОРОД» (12+)
8.00 «ТУСЛӘХ ЙЫВӘСӨ» (12+)
9.00 «ЯШ ЧУХ, СӘМРӘК ЧУХ» (12+)
13.00, 16.00, 19.00, 22.30 «РЕСПУБЛИКА» ХЫПАРСЕН КӘЛАРАМӨ
14.00, 17.00, 20.00, 23.00 «РЕСПУБЛИКА» ИНФОРМАЦИОННАЯ ПРОГРАММА
19.15 «ЫЛТӘН СҮПСЕРЕН» (6+)
19.30 «ПЕХИЛ» (12+)
20.30 «ПРОФИЛЬ ЗДОРОВЬЯ» (6+)
20.45 «ЭКОНОМИКА В ДЕТАЛЯХ» (12+)
21.00 «ПРИКАЗ: ЧИКЕ УРЛӘ КАСМАЛЛА». ЧӘВАШЛА КУСАРНӘ ФИЛЬМ (12+)

Ытларикун, июнөн 23-мөшө

7.00, 13.00, 16.00, 19.00, 22.30 «РЕСПУБЛИКА» ХЫПАРСЕН КӘЛАРАМӨ
7.15 «ЫЛТӘН СҮПСЕРЕН» (12+)
7.30 «ПЕХИЛ» (12+)
8.00, 14.00, 17.00, 20.00, 23.00 «РЕСПУБЛИКА» ИНФОРМАЦИОННАЯ ПРОГРАММА
8.30 «ПРОФИЛЬ ЗДОРОВЬЯ» (12+)
8.45 «ЭКОНОМИКА В ДЕТАЛЯХ» (12+)
9.00 «ПРАВОВОЕ ПОЛЕ» (12+)
19.15 «ТЕПЛӨ КАЛАСУ» (12+)
19.30 «ТУСЛӘХ ЙЫВӘСӨ» (12+)
20.30 «НАША РЕСПУБЛИКА. ГЛАВНАЯ ТЕМА» (12+)
21.00 «КОМФОРТНЫЙ ГОРОД» (12+)
21.30 «ПЕРСОНА» (12+)
22.45 «ТЕПЛӨ КАЛАСУ» (12+)

Юнкун, июнөн 24-мөшө

6.00 «БАТАЛҖОНЫ МОЕЙ РОДИНЫ» (12+)
7.00, 13.00, 16.00, 19.00, 22.30 «РЕСПУБЛИКА» ХЫПАРСЕН КӘЛАРАМӨ
7.15, 13.15 «ТЕПЛӨ КАЛАСУ» (12+)
7.30 «ТУСЛӘХ ЙЫВӘСӨ» (12+)
8.00, 14.00, 17.00, 20.00, 23.00 «РЕСПУБЛИКА» ИНФОРМАЦИОННАЯ ПРОГРАММА
8.30 «НАША РЕСПУБЛИКА. ГЛАВНАЯ ТЕМА» (12+)
9.00 «КОМФОРТНЫЙ ГОРОД» (12+)
9.30 «ИКСӨЛМИ СӘЛКУСӨСЕМ» (12+)
12.00 «ТОРЖЕСТВЕННОЕ ОТКРЫТИЕ III ВСЕЧУВАШСКОГО ПРАЗДНИКА АКАТУЙ». ПРЯМАЯ ТРАНСЛЯЦИЯ С КРАСНОЙ ПЛОЩАДИ Г. ЧЕБОКСАРЫ
13.00 «XII ФЕСТИВАЛЬ ТВОРЧЕСКИХ КОЛЛЕКТИВОВ НАЦИОНАЛЬНО-КУЛЬТУРНЫХ ОБЪЕДИНЕНИЙ ЧУВАШСКОЙ РЕСПУБЛИКИ «ВЕНОК ДРУЖЬБЫ». ПРЯМАЯ ТРАНСЛЯЦИЯ С КРАСНОЙ ПЛОЩАДИ Г. ЧЕБОКСАРЫ
14.30 «ЮРӘСЕН ЮРРИ». КОНЦЕРТ (12+)
16.30 «МЫСКАРАСӘР ТҮЙ ПУЛМАСТЬ». КАМИТ (12+)
18.00 «РЕСПУБЛИКА» СПЕЦИАЛЬНЫЙ ВЫПУСК (12+)
18.30 «ПРАВИТЕЛЬСТВЕННАЯ СВЯЗЬ» (12+)
19.00 «ТОРЖЕСТВЕННОЕ ОТКРЫТИЕ XII ВСЕРОССИЙСКОГО ФЕСТИВАЛЯ НАРОДНОГО ТВОРЧЕСТВА «РОДНИКИ РОССИИ». ПРЯМАЯ ТРАНСЛЯЦИЯ С КРАСНОЙ ПЛОЩАДИ Г. ЧЕБОКСАРЫ
22.50 «ПОДВЕДЕНИЕ ИТОГОВ VII МЕЖДУНАРОДНОГО ФЕСТИВАЛЯ ФЕЙЕРВЕРКОВ». ПРЯМАЯ ТРАНСЛЯЦИЯ Г. ЧЕБОКСАРЫ

Көснерникун, июнөн 25-мөшө

6.00 «ЭХ, ЮРРӘМ, ЯНӘРА» (12+)
6.30 «ЯШ ЧУХ, СӘМРӘК ЧУХ» (12+)
7.00 «ПЕХИЛ» (12+)
7.30 «КИЛ ӘШШИ» (12+)
8.00 «РЕСПУБЛИКА». СПЕЦИАЛЬНЫЙ ВЫПУСК
8.30 «ПРАВИТЕЛЬСТВЕННАЯ СВЯЗЬ» (12+)
9.00 «ВЕКТОР КОМФОРТА» (12+)
12.30 «НАША РЕСПУБЛИКА. ГЛАВНАЯ ТЕМА» (12+)
19.15 «ТЕПЛӨ КАЛАСУ» (12+)
19.30 «ЯШ ЧУХ, СӘМРӘК ЧУХ» (12+)
20.00, 23.00 «РЕСПУБЛИКА». ИНФОРМАЦИОННАЯ ПРОГРАММА
20.30 «РЕГИОНЫ – СОТРУДНИЧЕСТВО БЕЗ ГРАНИЦ» (12+)
21.00 «ОДИН ДЕНЬ С ПРОФЕССИОНАЛОМ» (12+)
21.15 «СПОРТ ДЛЯ ВСЕХ» (12+)
21.30 «ЗАКОНОДАТЕЛИ» (12+)
21.45 «ОБ ЭТОМ ПОДРОБНЕЕ» (12+)
22.00 «НАОБУМ» (12+)
22.30 «РЕСПУБЛИКА». ХЫПАРСЕН КӘЛАРАМӨ
22.45 «ТЕПЛӨ КАЛАСУ» (12+)
22.30 «РЕГИОНЫ – СОТРУДНИЧЕСТВО БЕЗ ГРАНИЦ» (12+)

Эрнекун, июнөн 26-мөшө

7.00, 13.00, 16.00, 19.00, 22.30 «РЕСПУБЛИКА» ХЫПАРСЕН КӘЛАРАМӨ
7.15 «ТЕПЛӨ КАЛАСУ» (12+)
7.30 «ЯШ ЧУХ, СӘМРӘК ЧУХ» (12+)
8.00, 14.00, 17.00, 20.00, 23.00 «РЕСПУБЛИКА» ИНФОРМАЦИОННАЯ ПРОГРАММА
8.30 «РЕГИОНЫ – СОТРУДНИЧЕСТВО БЕЗ ГРАНИЦ» (12+)
9.00 «ОДИН ДЕНЬ С ПРОФЕССИОНАЛОМ» (12+)
9.15 «СПОРТ ДЛЯ ВСЕХ» (12+)
9.30 «ЗАКОНОДАТЕЛИ» (12+)
9.45 «ОБ ЭТОМ ПОДРОБНЕЕ» (12+)
13.30 «НАША РЕСПУБЛИКА. ГЛАВНАЯ ТЕМА» (12+)
19.15 «ЮРӘ СӘВРӘМӨ» (12+)
19.30 «КИЛ ӘШШИ» (12+)
20.30 «РЕГИОНЫ – СОТРУДНИЧЕСТВО БЕЗ ГРАНИЦ» (12+)
20.40 «IT НЕ ОБОЙТИ» (12+)
21.00 «СЛЕД В ИСТОРИИ» (12+)
21.30 «КРУГЛЫЙ СТОЛ» (12+)
23.30 «РЕГИОНЫ – СОТРУДНИЧЕСТВО БЕЗ ГРАНИЦ» (12+)

Шәмәткун, июнөн 27-мөшө

7.00 «РЕСПУБЛИКА». ХЫПАРСЕН КӘЛАРАМӨ
7.30 «КИЛ ӘШШИ» (12+)
8.30 «РЕСПУБЛИКА». ИНФОРМАЦИОННАЯ ПРОГРАММА
8.30 «РЕГИОНЫ – СОТРУДНИЧЕСТВО БЕЗ ГРАНИЦ» (12+)
8.40 «IT НЕ ОБОЙТИ» (12+)
9.00 «СЛЕД В ИСТОРИИ» (12+)
9.30 «ТВОРЧЕСКИЙ ВЕЧЕР ВЕРЫ КУЗЬМИНОЙ» (12+)
13.00 «САРПИГӨ». БАЛЕТ В 2-Х АКТАХ ПО СКАЗКЕ Е. НИКИТИНА (6+)
14.30 «НАША РЕСПУБЛИКА. ГЛАВНАЯ ТЕМА» (12+)
17.00 «ПЕХИЛ» (12+)
17.30 «ПРОФИЛЬ ЗДОРОВЬЯ» (12+)
18.00 «ТОРЖЕСТВЕННОЕ ОТКРЫТИЕ XII ВСЕРОССИЙСКОГО ФЕСТИВАЛЯ НАРОДНОГО ТВОРЧЕСТВА «РОДНИКИ РОССИИ». ТЕЛЕВЕРСИЯ (12+)
20.00 «САЛЛА ПУЛТӘР» (12+)

Вырарникун, июнөн 28-мөшө

9.00 «ТОРЖЕСТВЕННОЕ ОТКРЫТИЕ XII ВСЕРОССИЙСКОГО ФЕСТИВАЛЯ НАРОДНОГО ТВОРЧЕСТВА «РОДНИКИ РОССИИ». ТЕЛЕВЕРСИЯ (12+)
11.00 «ЛИТЕРАТУРА ТЕПӨПӨ» (12+)
11.30 «КУЛАШ КОРОЛӨ». ЧӘВАШЛА КУСАРНӘ ФИЛЬМ (16+)
17.00 «ОДИН ДЕНЬ С ПРОФЕССИОНАЛОМ» (12+)
17.15 «СПОРТ ДЛЯ ВСЕХ» (12+)
17.30 «СЛЕД В ИСТОРИИ» (12+)
18.00 «НАША РЕСПУБЛИКА. ГЛАВНАЯ ТЕМА» (12+)
18.30 «ЗАКОНОДАТЕЛИ» (12+)
18.45 «IT НЕ ОБОЙТИ» (12+)
19.00 «ТОРЖЕСТВЕННОЕ ОТКРЫТИЕ III ВСЕЧУВАШСКОГО ПРАЗДНИКА АКАТУЙ». ТЕЛЕВЕРСИЯ (12+)
20.30 «XII ФЕСТИВАЛЬ ТВОРЧЕСКИХ КОЛЛЕКТИВОВ НАЦИОНАЛЬНО-КУЛЬТУРНЫХ ОБЪЕДИНЕНИЙ ЧУВАШСКОЙ РЕСПУБЛИКИ «ВЕНОК ДРУЖЬБЫ». ТЕЛЕВЕРСИЯ (12+)

УЙАХ КАЛЕНДАРЁ

Число, кун	Июнь, 17 – юнкун	Июнь, 18 – кёснерникун	Июнь, 19 – эрнекун	Июнь, 20 – шаматкун	Июнь, 21 – вырсарникун	Июнь, 22 – тунтикун	Июнь, 23 – ытларикун
ХЕВЕЛ	тухать анать	3.03 20.40	3.03 20.41	3.03 20.41	3.03 20.41	3.03 20.42	3.03 20.42
Кун тәршшә	17.37	17.38	17.38	17.38	17.38	17.38	17.37
УЙАХ	тәхри	тулса пырать	тулса пырать	тулса пырать	тулса пырать	тулса пырать	тулса пырать
	кунё (12 сехет тёлне)	2-меш кун Рак паллинче	3-меш кун Рак паллинче	4-меш кун Араслан паллинче	5-меш кун Араслан паллинче	6-меш кун Араслан паллинче	7-меш кун Хёр паллинче

ВУЛАКАНСЕМ ЫЙТАСҢӘ

◆ ХУТЛӘХ

Тёпрен юсанашан тўлемеллех

? Пирён сурта хута янәранпа 20 сул ытла ёнтё. Ҙак тапхара җитсе те апа төпрен юсаса җенетнине аstumастап. Сулсеренех ячешён тенён унтан-кунтан сапланипех ләпланаҗҗё. Халё тата төпрен юсаса җенетме укса тўлеме ыйтаҗҗё. Каланә тәрәх – җёршывёпех җапла-мён. Анчах пирён сурта төпрен хәсан юсасси паллә та мар. Апла мёншён тўлемелле тет? Пирёнтен ахаль те уншан тытса юлаҗҗё мар-им? Пёлессе, нумайәшё тўлемесҗё.

Сурт-йёре төпрен юсама тўлесси – хваттер харпәрҗин төп тивёҗё. Енчен взноса вәхәтра тата туллин куҗармасан Раҗҗейён Тёп банкне кашни куншан процент (унан ставки султалакне 8,25 процент) тўлеме тивё. Ҙапла вара тўлеврен

пәрәнакансен взноспа пёрлех штраф процентё те пуҗтаранать. Апа суд урлә җавсавах шыраттарса илме пултарёҗ.

Процент шучёпе тўленё укса сурт-йёре төпрен юсама йёркелекен фонда куҗё.

Мария АНДРЕЕВА. Етёрне хули.

Укҗасәр юлмәп-ши?

? Пенси укҗине банк карттипе илсе тәрәтәп. Пёр енчен меллё темелле: унченхи пек почтальона кётсе хәшкәлмаҗҗан. Тата лавккара та унпах тўлеме пулать. Анчах юлашки вәхәтра тёрлө ултавҗасем йышланса кайрёҗ. Банк карттинченех укҗа вәрлаҗҗё. Илтнё тәрәх – Шулашкарта вәрәсем Перекет банкён банкоматне те пин-код җырса илкен ятарлә хатёр вырнаҗтарма хәтланнә. Тата сасартәк банк хупансан мён тумалла? Картта җинчи укҗа сухалмё-ши?

Чән та, юлашки вәхәтра банк карттинчен укҗа вәрланә төслөхсем пур. Вәрәсен сулне пўлме, явап тыттарма тәрәшәҗҗё-ха, анчах преступление уҗса пама җәмәл мар. Ҙавәнпа хамәрән асәрхануллә пулмалла: пин-кода никама та пёлтермелле мар, апа картта җине те җырма сөнмесҗё. Пин-кода хушәран уләштарни те пәсмаҗҗё. Интернет урлә япаласем туяннә чухне уйрәмах асәрханмалла. Апа валли урәх картта уҗсан аванрах. Унта укҗа кирлө чухлө кәна хумалла. «Мобильлө банк» җәмәлләхпа уса курни те

Мирон МАТВЕЕВ. Сёнтервәрри районё.

преступниксене сул уҗса парать темелле. Юлашки тапхәрта вёсен хуҗисен кёсийне те пушатма тытәнни паллә.

Хывнә укҗа мёнле упранаси банкпа тунә килёшүрен тата финанс учреждениёнчен килет. Халё чылай банк граждасен вклячёсене кётмен пәтәрмахран страхлать. Ҙавәнпа вәл хупансан та пухәннә укҗана илме пулать. Ҙапах укҗа хывиччен банк пирки ытларах пёлме тәрәшәр. Вклада страхланипе кәсәкланяр. Укҗана пысәк тата шанчәклә кредит учрежденийёсене упрәр.

Пўлём сутса хваттер илесшён

? «Хресчен сасси» хаҗата тухма пуҗланәранпах җыранса илетёп, юратса вулатәп. Халё усаллә сёнүсем, ыйту-хуравсем пичетленме тытәнни савантарать. Сире уншан тав таватәп. Мана җак ыйту канәҗ памасть. Эпё виҗё ача амәшё. Асли 18 султа, кёҗённи – таватәра. Амәшён капиталёпе җёр тата пурәнма пўлём илтём. Халё вёсене сутса пысәкрах хваттер туянашан. Мана кёҗён ача 18 сул тултармасәр сутма юрамаҗҗё теҗҗё. Тёрёсех-ши җакә?

ЕГОРОВА. Ҙёрпү районё.

РФ саккунёпе килёшүллөн амәшён капиталне пурәнмалли сурт-йёре лайәхлатма, ачасене вёрентме е амәшён пулас пенсин пухәнса пыракан пайне хәпартма тәкәкланма юрать. Час-часах вара унпа сурт-йёр туянаҗҗё. Амәшён капиталёпе хваттер туяннә хыҗҗән нумайәшне апа кайран мёнле сутасси кәсәклантарать. Хваттер е пўлём сутма юрать, анчах җакә чәрмавлә. Унта сул җитмен ачасем пурәнәҗҗё е пропискәра тәрәҗҗё пулсан татах йывәр. Амәшён капиталёпе туяннә сурта е хваттере сутнине опекапа попечитель органё тёрёслесе тәрәтә – ачасен правине пәсасран. Ҙавәнпа куҗман пурләха сутнә чухне сул җитменнисен правине шута илмелле. Опекапа попечитель органёнчен ирөк пани те пулмалла.

Опека органёнчен ирөк илнө чухне ачасем харпәрләх правине сухатманнине тата пурәнмалли условисем япәхланманнине җирёллетсе памалла. Ҙапла вара кивё хват-

тере сутса җённине туяннә чухне унта ачасене те пай уйәрмалла. Кашни пурәнакана тивекен лаптәк виҗи унченхи хваттертинчен пёчөк пулмалла мар.

Амәшён капиталёпе туяннә куҗман пурләха сутса тәвансем патне е тара илнө хваттере пурәнма кайма юрамаҗҗё. Эсир халё пурәнакан пўлёмрен лайәхрах хваттер илетёр пулсан кәна сутма юрать. Е апа аванраххипе уләштарма май пур. Киввипе җёнө хваттере пёр вәхәтрах сутмалла, туянмалла.

Енчен сутмалли хваттере амәшён капиталёпе тата ипотекапа туяннә пулсан җакна ыйтса пёлмелле: килёшүпе кредита васкавлән татма май пур-и? Ирөк парсан туянакан шырама тытәнмалла.

Амәшён капиталёпе илнө куҗман пурләха сутасси пирки Ҙёрпү район администратийён опекапа попечитель органёнче те әнлантарса парёҗ.

◆ ПАХЧИ-ПАХЧИ

Каюран мёнле хәпмалла?

? Пахчана каюра йәлт чавса пётөрчө. Курәк лаптәкне уйрәмах юрәхсәра кәларчө. Мёнле хәпмалла-ши чёрчунран?

Нина КРАСНОВА. Красноармейски районё.

1. Каюран хәпма ыхрапа камфора ху-тәшне хатёрлемелле (1:1 виҗепе). Апа каюра шәтәкёсене хумалла та җиелтен тәпра сапмалла.

2. Ҙавән пекех упа паланён турачө те аван пуләшәтә. Вёсене каюра шәтәкёсене час-часах хумалла.

3. Пахча хёррипе пәрса йышши культу-рәсем акмалла. Кәшлакан чёрчунсем вёсене чәтма пултараймаҗҗё.

4. Ҙёре бутылка чаләшшән тәрәнтарса хумалла. Ҙил вёрнипе вәл каюра килёштермен сасә кәларать. Ҙакә та сәтәрҗәсенчен хәпма пуләшө.

Аптәрәтмәш колорада нәрри

Чән та, килти пахчаҗимёҗе, улма-җырлана сиенлө хурт-кәпшанкәран, кәшлакан чёрчунсенчен хими хатёрёсемсёрех сыхлама тәрәшмалла. Ку җимёҗе кайран хамәрах җиетпёр-җке. Колорадо нәррипе сулсерен кёрешетпёр ёнтё. Ҙук, ниепле унран хәпса пөтей-местпёр. Вәл та хими препаратёсене хәвәрт хәнәхәтә җав. Ҙавәнпа сире җак мелле уса курма сөннесшён:

1. Ҙёрулми лартнә чухне вәрләхпа пёрле ыхра хупине кәштах хумалла. Паллах, җакна тума халё каярах юлтәмәр. Апла пулсан җёрулми шәтса тухсан тёмёсем хушшине ыхра шәлне чикмелле. Авәра сапма шёвек хатёрлемелле: 10 литр шыва 200 г

? Ҙанталәк шәрәх тәнә май җёрулмине колорада нәрри тапәнчө. Ҙу қаҗа унран хәпма икшер-виҗшер хут хими препаратне сапатәп ёнтё, анчах җав-җавах унтан хәпаймаҗҗан. Килти мелпех пөтерме җук-ши апа? Хими җимёҗё тесе лавккаран туяна хәраса тәрәтпәр. Капла хамәра хамәрах пөтеретпёр мар-и?

Виталий МИРОНОВ. Йёпреҗ районё.

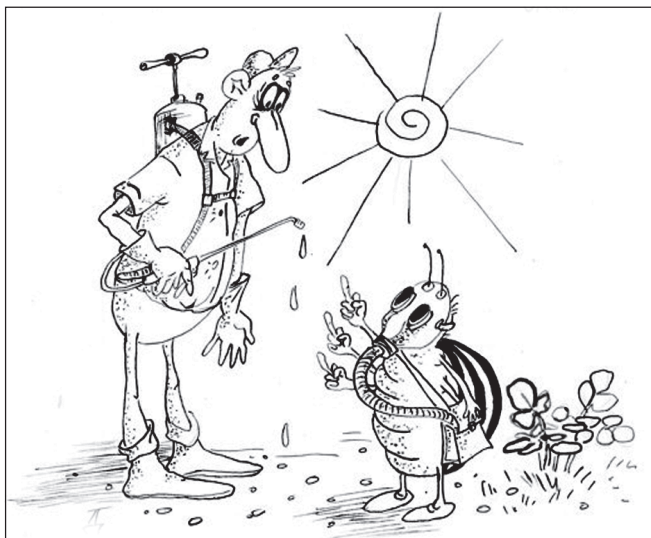
вётетнө ыхра яраса таләк лартмалла. Сапас умён шёвекре 50 г кёпе җумалли супән ир-ёлтермелле.

2. Кёл те колорада нәрринчен лайәх сыхлать. Апа витёр кәларнә кёле ләпкә, типё җанталәкра җёрулми аврине сапмалла (10 кг кёл 10 таваткал метра җителөклек). Төпёр 15 кунран каллех җапла тумалла. Ҙак мелле уса курсан пёчөккисем җеҗ мар, пысәк хуртсем те пөтөҗҗё.

3. Шёпён курәкөн туяне витрене тултармалла, шыв ямалла. Вёреме кёртмелле те суләм җинче 15 минут тытмалла. Сивётсе сәрхәнтармалла. Шёвекре 10 литр шыва хутәштармалла. Унпа кулленех җёрулми аврине сапмалла.

4. Шывра кёпе җумалли супән ирёлтермелле. Унтан йывәҗ кёл хушмалла (төксём төслө пуличчен). Шёвекре шәпәр йёпетсе җёрулми тёммисене сапмалла.

5. Витрене 200 г куҗша пуҗ курәкө, чәрәштәрри, 1 л шыв яраса вёреме кёртмелле, суләм җинче 15 минут тытмалла. Унтан сивётмелле, сәрхәнтармалла. 0,5 л шёвекре пёр витре шыва хутәштармалла та җёрулми аврине сапмалла.

Кәларәма Лариса НИКИТИНА хатёрленө.

<p>«ХРЕСЧЕН САССИ» Обществәла политика хаҗасчө Индекс 54838</p> <p>Учредительсем – Чәваш Республикин Информаци политикин тата массәллә коммуникацион министрствин, Чәваш Республикин Информаци политикин тата массәллә коммуникацион министрствин «Хыпар» Издательство сурчө» Чәваш Республикин хәйтәтәмлә учрежденийё</p>	<p>ДИРЕКТОР-ТӨП РЕДАКТОР – В.В. ТУРКАЙ</p> <p>Редактор – В.В. Петрова РЕДКОЛЛЕГИ: В.В. Петрова – редактор И.П. Никитина – корреспондент Л.А. Никитина – корреспондент Е.А. Трофимова – хаҗат операторё</p>	<p>www.hypar.ru, e-mail: hreschen@cbx.ru</p> <p>Редакция издатель адрес: Шулашкар, И. Яковлев пр., 13. Телефонсем: директор-төп редактор – 56-00-67, пайсем – 62-50-06, 62-04-54, реклама пайё тел./факс – 28-83-70. Факс (8352) 62-50-06</p>	<p>Хаҗата 2013 сулхи раштав уйәхөн 10-мөшөнчө Федерацион җыхану, информаци технологийёсемпе массәллә коммуникацион сферинчи саккунсене пәхәннине сәнәса тәрәкан службин Чәваш Республикинчи управленийё ПИ ТУ 21-00305 № регистрационё.</p> <p>Хаҗата «Хыпар» Издательство сурчө» АУ техника центрөнчө кәләпланә хатёр оригинал-макетран «Чәваш ЕН» ИПК» АУО типографийёнчө пичетленө. 428019, Шулашкар, И. Яковлев пр.-чө, 13.</p>	<p>Графика 17 сехетре ала пусмалла. 17 сехетре ала пуснә.</p> <p>Заказ 2271 Тираж 3382</p>
--	--	---	---	--

* Рекламапа пёлтерүсем. Реклама тексёсемпе пёлтерүсемшён вёсене паракансем яваплә.